

РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

УДК 339.727.22:24

ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ГАЛУЗІ АПК

Несвістова С.В, Мельниченко А.І.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Українські й зарубіжні інвестори, незважаючи на світову фінансову кризу, виявляють усе більший інтерес до сфери АПК, яка стає одним з найбільш безпечних об'єктів капіталовкладень в Україні. Перед Україною відкриті перспективи у зв'язку зі світовою продовольчою кризою, збільшенням попиту на біопаливо, можливості розширювати посівні площі, нарощувати продуктивність сільського господарства.

Основною умовою нарощування виробничих потужностей, подолання спаду виробництва в сільському господарстві, досягнення фінансової стабільності і підйому економіки галузей є поживлення інвестиційної діяльності. Головним джерелом фінансування капітальних вкладень в сільське господарство є власні засоби підприємств. Організаційно-економічний механізм інвестування в аграрній сфері АПК слід розглядати як систему організаційних, економічних, правових, управлінських і регулюючих дій, способів і процесів, які формують і впливають на порядок здійснення інвестиційної діяльності й протікання інвестиційних процесів у сільському господарстві, що приведе до досягнення очікуваних економічних, соціальних, екологічних та інших результатів.

Для матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств, поживлення аграрної економіки, галузь потребує значних обсягів інвестицій. Проте рівень інвестування в аграрній сфері за останні роки залишається надзвичайно низьким. Аграрний сектор посідає важливе місце в економіці України, тут виробляється 11-15 % валової продукції, 12-16% доданої вартості, однак на галузь припадає лише 3,7-5,0 % усіх інвестицій в економіку країни. Сільське господарство України разом з іншими складовими АПК забезпечує близько 30% валового внутрішнього продукту, зайнятість майже третини працюючого населення, виробництво 95 % товарів масового вжитку, утримання сільської поселенської мережі з 15 млн жителів, а, отже, потребує такої державної політики і підтримки, яка б забезпечила привабливість інвесторам, мотивацію для здібного «молодого» агроменеджменту, сприятливі умови життя та достойну оплату праці сільських жителів [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням удосконалення організаційно-економічного механізму активізації інвестиційних процесів у сільському господарстві та їх державної підтримки нині приділяється багато уваги, що пояснюється насамперед зростаючими потребами в необхідних ресурсах для відновлення матеріально-технічної бази аграрної галузі, активізації інвестиційної діяльності. Проблемам державного регулювання, формування і реалізації інвестиційної політики, становлення економічного механізму інвестиційної діяльності в сільському господарстві України присвячені наукові праці багатьох вчених-економістів, зокрема К.С. Берестового, О.Г. Бобрової, О.А. Бондаренка, О.П. Бондарчука, С.О. Гуткевич, О.М. Дуфенюк, М.І. Кісіля, В.В. Ковальова, М.Ю. Коденської, Г.П. Лайко, О.М. Могильного, Г.М. Підлісецького, Г.В. Сеніної, А.В. Чупіса, В.С. Шибаніна та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Власних і залучених інвестиційних ресурсів для оновлення основних засобів аграрної сфери недостатньо, іноземні інвестиції змінити ситуацію не можуть. Отже, необхідно поліпшувати

організаційно-економічний механізм інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, який би мобілізував усі внутрішні можливості для забезпечення розвитку аграрної економіки та створив умови для ефективного залучення інвестицій ззовні.

Формулювання цілей статті. Протягом 2000-2007 рр. чисельність зайнятих у сільському господарстві зменшилась з 4,9 млн. до 3,6 млн. осіб (на 26,6%), а зайнятих у сільськогосподарських підприємствах – в 2,7 рази. Чисельність зайнятих у фермерських господарствах становить біля 135 тис. осіб. Стабілізуючим чинником трудової зайнятості для вивільнених із сільськогосподарських підприємств працівників стали особисті селянські господарства, в яких зайнято біля 3 млн. осіб. В даний час в галузі працює 190 тис. керівників і спеціалістів. З них 90% мають спеціальну фахову підготовку, в тому числі 43% - повну вищу освіту [2].

У виробничій сфері інвестиційний процес повинен бути направлений передусім на розвиток виробничої інфраструктури. В цілях повного забезпечення потреб господарств в об'єктах такої інфраструктури ремонту і обслуговування техніки, зберігання продукції, будівництво доріг внутрішньогосподарчого призначення тощо, потрібні значні капітальні вкладення. Одним з пріоритетних напрямів використання капітальних вкладень регіонального призначення, перш за все, подальше нарощування потужностей по переробці сільськогосподарської продукції безпосередньо в місцях її виробництва. Структурна перебудова сільського господарства пред'являє вимоги до інвестиційної політики в області створення фермерських господарств, житлового будівництва зв'язку з цим, розвитку невиробничої інфраструктури на селі. В агропромисловому комплексі необхідно створити таку систему стимулів і пільг, яка забезпечувала б привабливість інвестицій, як безпосередньо в сільське господарство, так і в інші сфери АПК.

Основним наслідком кризи в АПК є деградація матеріально-технічної бази його галузей, що представляє реальну загрозу продовольчої безпеки України. Технічна оснащеність сільського господарства знизилася до 40—60% до рівня нормативної потреби; зношеність наявної техніки складає 70%. Знизилася закупівлі сільськогосподарської техніки до 70% (в порівнянні з 1992 р.), придбання тракторів зменшилося в 10 раз, а зернозбиральних комбайнів в 25 раз. Забезпеченість зернозбиральними комбайнами на 1000 га посівів зернових складає в середньому 4,5 одиниць (у США — 16, Німеччини — 20). Коефіцієнт оновлення основних фондів складає усього 1% при нормі -10%. Тільки 19% активної частини виробничих фондів відповідає світовому рівню. На основі цього вчені приходять до висновку, що траєкторія інвестиційної кризи в аграрній сфері близька до «точки повернення», тобто процеси руйнування накопиченого виробничого потенціалу приймають зворотній характер.

Виклад основного матеріалу дослідження. В даний час в сільському господарстві складається специфічний тип розширеного відтворення, що характеризується переважанням спрощених технологій, нестійкістю основних фінансових і виробничих параметрів, посиленням залежності сільського господарства від погодних умов; явно не вистачає фінансових ресурсів, навіть на просте відтворення. В ситуації, що склалася, безпосередні виробники в АПК не в змозі самостійно поліпшити ситуацію в інвестиційній сфері, оскільки основні резерви фінансового оздоровлення агропромислового виробництва знаходяться поза межами компетенції і економічної відповідальності підприємств, саме тому інвестиційну кризу неможливо вирішити лише за допомогою специфічних механізмів аграрної політики. Доцільно використовувати державне регулювання інвестиційної діяльності підприємств АПК.

Згідно з Державною Цільовою Програмою розвитку українського села на період до 2015 року, найгострішими проблемами на селі є відсутність мотивації до праці, бідність, трудова міграція, безробіття, занепад соціальної інфраструктури, поглиблення

демографічної кризи та відмирання сіл. Середньорічна заробітна плата в сільському господарстві найнижча серед галузей економіки. Усі ці труднощі, згідно програми, мають зникнути вже до початку 2015р, але на подолання кризи потрібен неабиякий капітал, якого в Україні, на жаль, бракує.

З урахуванням національних інтересів та потреб економіки України, Кримковський Р.Б. особливо важливим вважав залучати в переробну сферу АПК саме прямі іноземні інвестиції, оскільки вони дають можливість вирішувати проблеми контрахтування між виробниками сільськогосподарської продукції та переробними підприємствами, а, отже, покращувати ефективність функціонування всієї агропродовольчої системи України, розвиток якої визначає процвітання економіки в цілому і в кінцевому результаті сприятиме покращанню рівня життя населення (рис. 1).

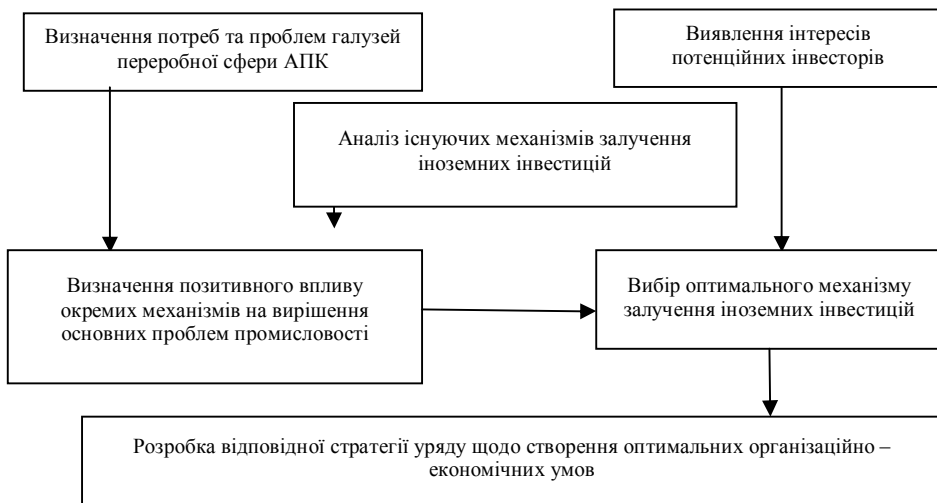

Рис. 1. Схема вибору оптимальних механізмів залучення іноземних інвестицій

Необхідно зазначити, що потреба АПК України у виокремлених видах інвестицій неоднакова. Найбільшу цінність мають нові технології устаткування, ноу-хау, вільно конвертована іноземна валюта. З іншого боку, можливості вкладення тих чи інших видів інвестицій часто різняться в іноземних інвесторів у залежності від країни походження.

Для досягнення поставленої мети щодо обсягів залучення ресурсів іноземних компаній, недостатньо лише розробляти та презентувати пропозиції під різного роду проекти. Виникає необхідність здійснення ряду заходів, спрямованих на покращення загальної економічної ситуації в галузях промисловості із зосередженням особливої уваги на тих чинниках, які при виборі іноземними інвесторами потенційних об'єктів інвестування є суттєвими. Наглядно ми можемо побачити це за допомогою схеми, розробленої Кримковським Р.Б. (рис. 2).

Висновки. У світовій практиці існує декілька механізмів залучення іноземних інвестицій: створення спільних підприємств та стратегічних альянсів, організація венчурних підприємств, надання довгострокової оренди (лізинг), концесія, великомасштабне співробітництво на компенсаційній основі та на умовах поділу продукції між сторонами, створення вільних економічних зон, відкриття підприємств - філій ТНК тощо. Одним із найбільш розповсюджених механізмів залучення прямих інвестицій в Україну є створення підприємств з використанням іноземних інвестицій. Традиційним для більшості країн з перехідною економікою є механізм створення вільних економічних зон, під якими розуміються райони у будь-якій країні, де при здійсненні операцій підприємств інших країн по збереженню товарів чи їхньому перевантаженню можуть

використовуватися податкові пільги. Різноманітність аспектів міжнародного руху капіталів обумовлює створення ряду механізмів залучення іноземних фінансових ресурсів у залежності від потреб країни та особливостей формування її інвестиційного клімату. Проте особлива увага уряду повинна спрямовуватись на визначення пріоритетності застосування тих механізмів, що найбільшою мірою сприятимуть розвитку галузей та регіонів, які потребують значних фінансових надходжень і визначають розвиток економіки країни загалом.

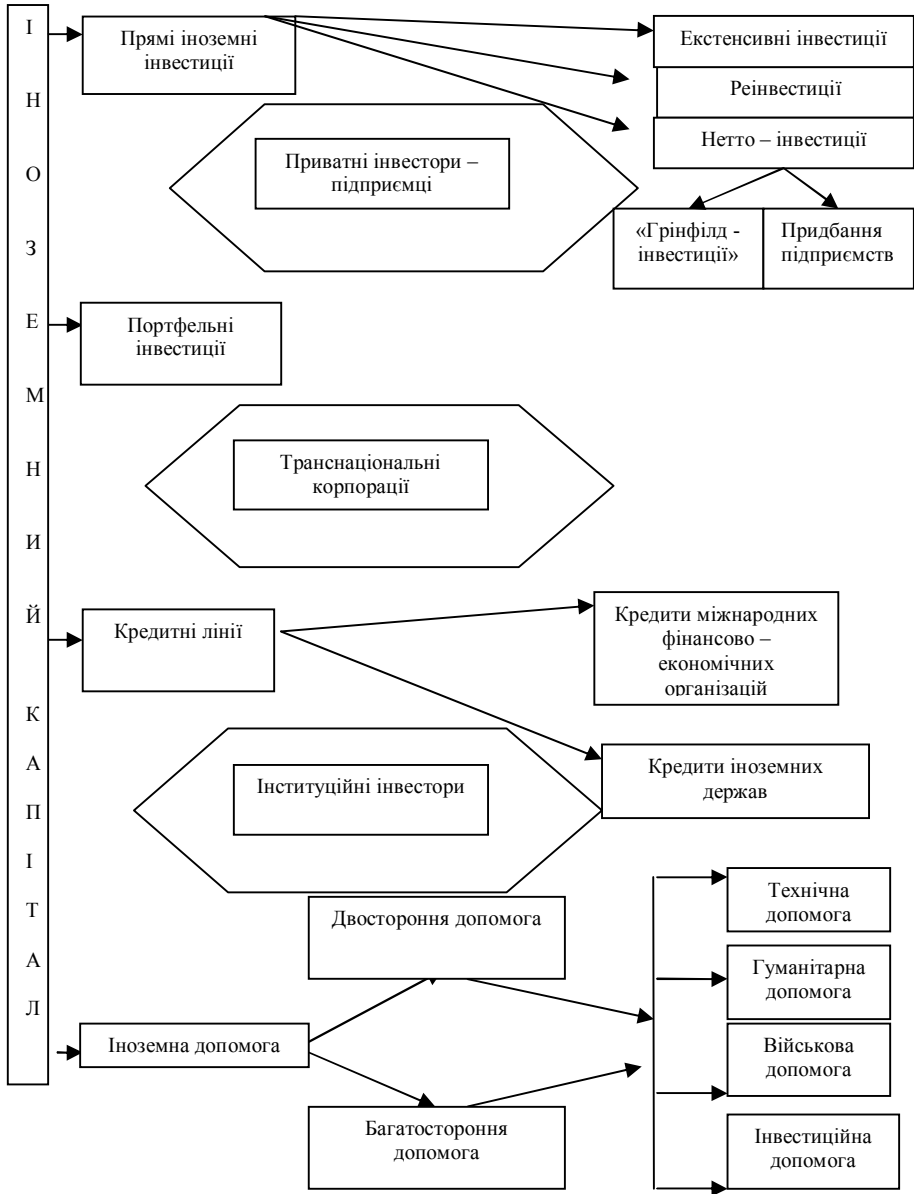

Рис. 2. Класифікація форм залучення іноземного капіталу

Державне підприємство дослідне господарство Сумського інституту АПВ, яке розташоване у південно-західному напрямку від м. Суми на відстані 8 км, має в своєму господарстві: адміністративний корпус, автопарк, свиноферму, що розташовані в с. Сади, комплекс ВРХ тракторно-рільнича бригада, склади розташовані в с. Ясени. Необхідно

відзначити, що на підприємстві не приділяється належна увага поліпшенню сільськогосподарських угідь, що обумовлено, в першу чергу, слабким фінансовим станом, застарілою технікою тощо. Існування цих проблем, на нашу думку, можна вирішити шляхом залучення інвестицій; але у процесі інвестування капіталу кожна з причетних до нього сторін має свої пріоритети. Так, у результаті залучення іноземних інвестицій було б бажано досягти: 1) впровадження передових технологій, що сприяли б досягненню високої і стійкої конкурентоспроможної продукції АПК на вітчизняному і світовому ринках; 2) створення великої кількості нових, технологічно забезпечених робітничих місць; 3) придбання добрив, засобів захисту рослин, які б відповідали новітнім вимогам в галузях АПК; 4) вирішення ряду інших проблем, зокрема, соціальних, екологічних.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Постанова від 19 вересня 2007р. № 1158; Київ; Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року.
2. Кримковський Р.Б. Інвестиційна ситуація в Україні та деякі шляхи її покращання // Проблеми економіки агропромислового комплексу і формування його кадрового потенціалу: кол. Монографія у двох томах. Т. 2 / За ред. П.Т.Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева. – К.: Ін-т аграрної економіки, 2000. С. 657 – 660.
3. Жаворонков В.А., Марков С.А., Кримковський Р.Б. Стратегічне планування розвитку регіонів як засіб залучення інвестицій // Стратегічні пріоритети розвитку регіонів в системі економічної політики в Україні: Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Випуск 11. –Чернівці: ЧТЕІ, 2001. – С 240-243.

УДК 338.43:330.341.1

ІННОВАЦІЇ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Могильна Л.М.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Стабільне та конкурентоспроможне функціонування сільськогосподарського підприємства неможливе без здійснення ним інноваційної діяльності, створення відповідної інфраструктури та державного регулювання цього питання. Стратегія підприємства може змінюватись під впливом певних чинників, до яких належить його інноваційний потенціал. Тому слід відмітити, що не дивлячись на накопичені знання в галузі інноватики, інноваційна активність сільськогосподарського підприємства може залежати від сприйняття керівництвом та працівниками певних інновацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Привертають увагу дослідження українських вчених, зокрема Б.М. Данилишина, О.І. Дація, В.І., Кондрашова-Діденко, М.Х. Корецького, Л.І. Михайлової, М.В. Писаревої, В.І. Покотилової, С.Г. Турчіної, Л.І. Федулової, В.І. Чижової та інших, які висвітлюють питання інноватики, охоплюючи різні аспекти інноваційного менеджменту. Особлива увага в українській економічній літературі приділяється аналізу інноваційного потенціалу України та питанням інноваційної культури, як одного із чинників активізації інноваційного розвитку економіки. Однак, деякі питання щодо тісноти співпраці науки та аграрної сфери залишаються недостатньо дослідженими.

Переважаюча більшість вчених економістів, таких як Ю. Бажал, А. Бутенко, Є. Лазарєва, С. Соколенко та ін. досліджували феномен кластеризації. Тому, перед наукою постає запитання доцільності об'єднань сільськогосподарських підприємств в певні угруповання для підвищення їх конкурентоспроможності.

Формулювання цілей статті. Метою наукової публікації є визначення впливу основних чинників на ефективність інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств.